N°. 13. Donderdag 11 Juni 1903 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending **f 1.—**

Prijs der advertentiën.

Per regel.	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	- 0.09
» » » 1000 »	- 0.08
» » » 3000 »	- 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Secretaris*, M. A. VAN HEEKEREN, **791 Loosduinscheweg**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van*

f ....

.... den 190

Handteekening:

Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

1. Van de 5e Commissie.

De statuten der naamlooze vennootschap „Boeatan" werden tot het verkrijgen der Koninklijke goedkeuring der Regeering aangeboden; aan aandeelen en giften was einde April ingeschreven tot een bedrag van f 15.800. Door Z. E. den Minister van Koloniën werd onze proef, om het kunstnijverheidswerk en de producten der huisvlijt van den inlander eene markt in Europa te bezorgen, gesteund door een bijdrage van f 4200, ten laste der Indische begrooting, toegestaan bij Koninklijk besluit van 11 Mei 1903, n°. 54.

Na dien tijd mochten wij nog eene inschrijving voor één aandeel ontvangen uit Groningen, zoodat „Boeatan" zijnen arbeid begint met een kapitaal van f 20.050.

Naar een geschikt winkelhuis in den Haag wordt omgezien, maar het is niet gemakkelijk om in het goed bezochte centrum der stad iets te vinden, dat aan alle eischen voldoet, vooral ook aan de economische; de 5e commissie houdt zich hierin voor raad en hulp aanbevolen.

Intusschen wordt er, al hebben wij nog geen eigen locaal, toch niet stil gezeten. Het plan om deel te nemen aan de tentoonstelling der Mij. van Nijverheid, die 15 Juni te Groningen opent, is niet kunnen doorgaan, omdat Suriname en Curaçao den beschikbaren tijd voor eene inzending te kort vonden, terwijl ook de Bataviasche Vereeniging „Oost en West" niet genoeg missen kon voor eene tentoonstelling van beteekenis.

Mej. J. G. Tromp, onlangs van eene reis naar Java teruggekeerd, heeft zich echter in 't belang onzer Vereeniging met het verzamelen en opkoopen van voorwerpen in O.-Indie bezig gehouden en verrastte ons met een keurige en nog al omvangrijke collectie weefsels, batiks, vlechtwerk, houtsnijwerk, geciseleerd koper, aardewerk, matten, wapens, sieraden, enz. enz.

Die voorwerpen nu, zullen gedurende den tentoonstellingstijd geëtaleerd en te koop of tot nabestelling aangeboden worden in de zich daartoe bijzonder eigenende zalen van den kunsthandel van de Firma Scholtens & Zoon te Groningen.

Het Institut Colonial International.

Het is nu de tijd voor congressen. Deze week daagt er een van den 8en tot den 13en te Parijs, uitgeschreven door de „Société Internationale d'Economie Sociale", het twaalfde jaarlijksch congres dezer vereeniging, hetwelk aan de behandeling van een koloniaal onderwerp is gewijd en daarom hier vermelding verdient. Het huisgezin in de koloniën en de koloniale uitbreiding worden daarbij ter sprake gebracht en een Belg, de heer Jules Leclercq van de „Académie Royale de Belgique", voorzitter der belgische vereeniging voor sociale economie, zou 't Dinsdag jl. hebben over het javaansche huisgezin en het desa-verband.

Tevoren daagde reeds van den 21en tot den 29en Mei ll. te Londen het zevende congres van het, in hoofde dezes genoemde instituut, dat naast andere verdiensten ook nog deze heeft, dat het in Nederland, zij het ook door een eminente fransche koloniale specialiteit, den heer Chailley Bert, werd voorbereid en onder zijne oprichters twee onzer verdienstelijkste landgenooten telde, wijlen de heeren professor van der Lith en Fransen van de Putte.

In 1893, aan een door den minister van koloniën, baron van Dedem, gegeven diner bepleitte de heer Chailley Bert 't groote nut eener vereeniging van geleerden, staatslieden en mannen van de practijk, die zich in de verschillende landen op koloniaal gebied naam hadden gemaakt, om alle vraagstukken te bestudeeren, die zich opdoen bij het besturen van de overzeesche gewesten, om de reeds in de verschillende landen vergaarde kennis betreffende die gewesten te verwerken en zoo te komen tot 't stellen van algemeene beginselen, die aan de behartiging van koloniale zaken door de regeeringen en bij de beoordeeling er van door de volkeren in den vervolge zouden kunnen ten grondslag liggen.

Met de heeren Chailley Bert en Leon Say werden beide hiervoren genoemde Nederlanders de oprichters van het Institut Colonial International.

Wij hebben over hetgeen den eersten dag van het congres werd behandeld reeds het een en ander ontleend aan hetgeen daaromtrent in de nederlandsche pers werd meegedeeld.

Uit diezelfde bron puttend, wenschen wij nog 't volgende omtrent het verhandelde in de jongste samenkomst van het instituut te melden.

Zooals wij reeds schreven was het eerste onderwerp, waarover de congres-leden hun gedachten lieten gaan de regeling van het grondbezit in de koloniën, waartoe als grondslag diende het rapport van professor Anton over de, in de engelsche koloniën te dien opzichte bestaande regeling.

Dit rapport sluit aan bij dergelijke verhandelingen van denzelfden geleerde over de regeling van het grondbezit op Java, in den Congostaat en de fransche koloniën, aan de bearbeiding van welke laatste wijlen professor Van der Lith een groot aandeel had. Het laatste hoogst belangwekkend rapport handelt over de engelsche koloniën in Afrika, op de eilanden van Oceanië en in Britsch-Noord-Borneo. Zeer roemt de schrijver daarin, vooral met het oog op z.g. „nieuwe landen", d. z. die waar landbouw en industrie nog geheel in primitieven toestand verkeeren, de werking van het Torrens-stelsel, een systeem van regeling der staving van de rechten op den bodem dat in den loop der debatten den titel verwierf van het ideaal eener regeling van het recht op den bodem, om zijn groote zekerheid en het buitengewone gemak tot het doen overgaan van den grond van hand tot hand, dat er door wordt teweeggebracht.. Uit Nieuw-Zeeland afkomstig vindt de „Torrens-Act" tegenwoordig in nieuwe landen o. a. ook reeds toepassing op de Fidji-eilanden, in den Congostaat en, met enkele wijzigingen, in verschillende engelsche koloniën op de kust van Afrika.

Onder de conclusiën, die door professor Anton gemaakt ten congresse werden behandeld, behooren de volgende te worden genoemd.

1. De voor den inlandschen landbouw bestemde gronden moeten worden onttrokken aan het handelsverkeer, in zooverre dat de eigenaars ze niet aan vreemdelingen mogen verkoopen;

2. In tropische landen zijn, behalve het particulier kapitaal, ook publiek-rechtelijke corporaties zeer geschikt om het kroonland in exploitatie te brengen. Onder kroonland wordt volgens engelsche koloniale begrippen verstaan alle gronden, die niet voor den inlandschen landbouw zijn gereserveerd;

3. Gronden, voor den inlandschen landbouw bestemd of in gebruik zijnde, kunnen slechts tot tijdelijk gebruik aan particulieren, hetzij individuen, hetzij maatschappijen, worden afgestaan.

Bij de discussiën over de eerste dezer conclusiën werd vrij algemeen met nadruk betoogd dat in de koloniën steeds een groote uitgestrektheid van den bodem aan de inboorlingen moet worden gelaten en dat elke koloniale regeering het vooral moet vermijden om eeuwenoude gebruiksrechten te schenden. Vooral van nederlandsche en van fransche zijde werd echter opgekomen tegen de algemeene strekking van deze conclusie. Zij meenden b. v. dat het verbod aan inboorlingen om hun gronden aan vreemdelingen te verkoopen soms geheel onnoodig, ja zelfs wel eens bepaald schadelijk kan zijn.

Zoo zou volgens een, omtrent dit congres gepubliceerd verslag Mr. Pierson verklaard hebben, dat op Java het verbod op den verkoop van den grond slecht werkt door het voorschottenstelsel, dat den Javaan, die nu zijn voor het beplanten met suikerriet bestemde terreinen aan de suikerfabrikanten slechts in huur kan afstaan, dikwerf geheel in de macht van den Europeaan brengt.

In de provincie Bombay van Engelsch-Indië, waar zulk een verbod als hier bedoeld niet bestaat, ziet men de woekeraars, de boenijas, zelven inlanders, zich ten koste van hunne landgenooten verrijken. Men zou hieraan nog kunnen toevoegen dat in Madras, hetwelk nu het grootste contingent aan de emigratie uit Engelsch-Indië levert, vroeger de inlander heer en meester was op den eigen grond, daar nu als loonslaaf werken moet, zoo hij er al werk kan vinden, dat hij anders gedwongen is buiten zijn vaderland te zoeken. Hetgeen Mr. Pierson tegen het verbod op den verkoop van den grond door den inlander zou hebben in het midden hebben gebracht, pleit o. i. niet tegen opheffing van dat verbod, doch wel voor meer effectieve bescherming van den inlander tegen de kwade practijken van lieden, die van hun meerdere ontwikkeling misbruik maken ten nadeele van den inlander. In dit opzicht constateeren we dan ook met genoegen dat Mr. Pierson in elk geval het hier bedoeld verbod ten aanzien van Chineezen wilde gehandhaafd zien. Maar de Chineezen zijn niet de eenige uitzuigers der inlandsche bevolking.

Wat de tweede, hiervoren aangehaalde conclusie aangaat, geldt het, in meer begrijpelijken vorm gesteld, de vraag of exploitatie van de bronnen voor landbouw in de koloniën door den staat gewenscht is. Het beginsel vond bij het meerendeel der sprekers geen onvoorwaardelijke instemming en bijna algemeen werd vooropgesteld, dat de staat zich behoort terug te trekken, zoodra particulier kapitaal gevonden wordt, dat de zaak zelf aandurft, en verder dat bij staatsexploitatie in nieuw te ontsluiten landen groot financieel risico moet worden vermeden.

Men kent het door ons, ten opzichte van staatsexploitatie in de koloniën ingenomen standpunt, waarvan wij o.a. hebben doen blijken bij de bespreking harer toepassing op de suikercultuur. In het algemeen achten wij staatsexploitatie, mits op oordeelkundige wijze in practijk gebracht en rekening houdende met de, bij particuliere maatschappijen geldende begrippen van arbeidsverdeeling en erkenning van verdiensten, meer in het belang van den inlander en van het land zelf, dan het optreden van in het moederland gevestigde of van daaruit gesuppleerde en dies geinfluenceerde ondernemingen, welker eenig doel is de belangen van aandeelhouders, veelal rechtstreeks indruischend tegen het belang der kolonie, te behartigen.

De derde conclusie vond zoo goed als geen tegenspraak. De discussiën brachten evenwel een zeer interessante verdediging door den heer Janssens van de belangen van hen, die als tijdelijke eigenaars zeer veel voor het land, en daarmee ook voor de ontwikkeling der inboorlingen zouden hebben gedaan. Hij vindt het hard voor dezen, dat op zekeren dag hun het onvermijdelijk: „Uw tijd is om, ge kunt gaan", wacht.

Naar zijn meening zou het dus goede politiek zijn wanneer een koloniale regeering aan hem, die gedurende den concessie-tijd een land goed geëxploiteerd heeft, ter belooning een zeker gedeelte daarvan in vollen eigendom zou afstaan. Als een ander stelsel, dat billijk en bevorderlijk voor de spoedige en goede exploitatie van nieuwe landen scheen, noemde deze spreker nog het, op Cuba door de vroegere spaansche regeering gevolgde, daarin bestaande dat men aan exploitanten vermindering der door hen te betalen lasten toestond, naarmate hun land verder af lag van de centra van waar zij hun machinerieën, grondstoffen enz. moesten betrekken en naarmate de gemeenschap met deze centra voor hen bezwaarlijk was.

In het algemeen werd de wensch uitgedrukt, dat

FEUILLETON.

MANESCHIJN.

III.

De eerste of koelie-trein, tjokvol, met inlandsche en chineesche werklieden overvuld, die tot zelfs als klissen buiten aan de wagens hangen, stoomt het net station te Tandjong Priok binnen.

Als hunkerend naar het oogenblik, dat ze weer aan 't werk zullen kunnen gaan, spoeden de, in vuile, kwalijk riekende lompen gehulde arbeiders, velen mechanisch, doezelig nog na den, bij spel of opium doorgebrachten nacht, zich naar den uitgang, terwijl ook de andere vaste reizigers in dit vroege morgenuur zich als het ware genoodzaakt voelen om, een weinig business-like, wat vlugger dan anders te zijn, met 't oog zeker op een aantal meêgekomen, voor dit tijdstip van den dag ongewone gasten, uit zijnde heeren en dames, de laatsten in lichte, smaakvolle toiletjes en gewapend met kleurige parasols, die zoowel de nieuwmodische hoeden als het, met rouge, crême of bedak verkregen teint der, daaronderuitkijkende gezichtjes tegen de inwerking der zonnestralen moeten beschutten.

„Kom je ook 's kijken?"

De toegesprokene, een luitenant, keert, als hij zich op den schouder voelt kloppen, zich om.

„O, maar da's waar ook, je komt je vrouw afhalen. Nu, je mag nog wel 'n uurtje geduld hebben. De „Koning Willem" is nu pas in zicht.

Iets als teleurstelling teekent zich af op 't gelaat van den toegesprokene, die zoo even nog als alle menschen, die zich gehaast voelen, blijkbaar weinig gesticht was, dat men hem stoorde, maar nu de reden voor zijne haast niet meer bestaat, den spreker, een kameraad, joviaal de hand reikt:

„Hoe maak je 't, kerel? Da's een heele tijd geleden, dat we mekaar voor 't laatst zagen."

„Nou 'n slordig jaartje of zoo zal 't wel wezen. Je weet dat ze me plaats-majoor van Priok gemaakt hebben."

„Ja en hoe bevalt je 't baantje?

„Nou goed; hè?"

Een onderofficier komt den laatsten spreker een dienstmelding overbrengen, waarna deze zich tot zijn collega wendt:

„Hermans, ik moet even naar een vertrekkende schuit van de Paketvaart. Als je de ka oploopt dan kom ik straks weer bij je."

„Uitstekend, tot straks dan."

Hermans volgt nu de andere, meêgekomen reizigers, die voor 't meerendeel alles behalve in hun nopjes zijn, dat ze nu weer zoo lang moeten wachten in dit vervelende nest, en ernstige bespiegelingen houden over de wenschelijkheid om het publiek juist in te lichten omtrent het tijdstip van aankomst der booten, als of men die aan 'n touwtje had, totdat de dames, die blij over de afwisseling in het dagelijksch eenerlei, welke dit uitstapje haar biedt, zich spoedig over de kleine teleurstelling weten heen te zetten, door vroolijk gesnap het gemopper der heeren overstemmen.

Langs de netjes onderhouden kade, veel te netjes haast doende in haar plaveisel van groote vierkante blokken, dat er uitziet als een plaatsje in een hollandsch binnenhuisje op Zaterdagavond, zoo heelemaal niet het denkbeeld wekkend, dat zich hier het handelsverkeer der tweede havenstad van Nederlandsch-Indië afspeelt, rijen zich eenerzijds de lange hanggars, onder de daken van gegalvaniseerd ijzer handelsgoederen uit den vreemde en uit heel den archipel bergend, maar ook al weer zoo helder als waren het blokken, zoo even uit een pas ontpakte, reusachtige neurenburger speelgoeddoos hier opgesteld. Aan de andere zijde van de kade liggen een zestal stoomschepen in de binnenhaven gemeerd, wier watervlak goudglanzend in de zon glinstert.

In het verlengde van de binnenhaven ligt de buitenhaven, door steenen dammen tegen aanslibbing zoowel als tegen de zee, in oogenblikken dat vader Neptunus een booze bui heeft, beschut, waar een enkel oorlogsschip, een gouvernementsstoomer en zoo nu en dan ook wel een handelsstoomer of zeilschip voor anker liggen.

In een hoekje van het buitenbassin, als bang om zich al te zeer op den voorgrond te dringen, beseffend dat het, veel te klein, niet meer aan de eischen van den tijd voldoet, ligt een droogdok.

Hermans is tot het einde van de kade opgewandeld. Hij ziet daar de buitenhaven voor zich liggen en in de verte aansturend op den ingang der haven den romp van 't naderend stoomschip, als achter zich aanvoerend een lange, zwarte sleep, de rookwolken laag neerhangend op het water en langzaam zich oplossend in den dampkring.

Een naderende stap doet hem opschrikken uit de gedachten, die hem zoo zoetjes aan, aan boord van gindschen bodem verplaatsten, en zich omkeerend gaat hij den naderenden collega tegemoet.

Beiden blijven nog wat staan praten over den tijd, dien zij in hetzelfde garnizoen doorbrachten, over oude kennissen en zoo meer.

Intusschen komt de mailboot, na de buitenhaven te zijn binnengestoomd, steeds nader, steeds nader.

Met de andere wachtenden wandelen beiden op tot het uiterste einde van de kade. Daar ontdekt Hermans ter zijde van de machinekamer van 't schip eene, in 't wit gehulde gestalte. Een oogenblik staren die twee, zij op 't schip, hij aan den wal, elkander uit de verte aan; een ondeelbaar oogenblik maar; dan wordt hem een zakdoek toegewuifd. Blijde glimjuichend beantwoordt hij den groet:

„Saluut amice", spreekt zijn collega, begrijpend te veel te worden „Als ik je soms van dienst kan zijn met de bagage van je vrouw, klop dan straks maar gerust bij me aan, hoor."

„Graag . . . . wel bedankt — tot straks dan —misschien".

Onmiddellijk keert Hermans zich weer naar het schip, dat statig glijdend over het glinsterend watervlak nu reeds tot vlak bij de kade is genaderd.

* *
*

Het loopt tegen het einde van de avondtafel in het hotel Bellevue te Buitenzorg. Een jong paartje, als laatst aangekomen gasten heel onder aan de tafel geplaatst, maakt zich, als het dessert is rondgediend, tot heengaan op, met dat eigenaardig, quasi onverschillig, toch een beetje gegeneerd air, waaraan men bijna steeds de jonggehuwden, als ze nog niet in hun gewone gedoe zijn, herkent.

„'n Aardig bekje", merkt een der habitués, aan 't hoofd van de tafel, tot zijn naaste buurlieden gekeerd op, als het jonge vrouwtje 't gezelschap groetend is heengegaan, gevolgd door den echtgenoot. „Zeker op 'r huwelijksreis".

„'n Handschoentje. Haar man, 'n luitenant van Tjimahi is haar gisteren gaan afhalen."

„'n Handschoentje? Deksels", zegt er een, met 'n air van onweerstaanbaarheid zijn wordend kneveltje opstrijkend.

bij het verleenen van concessiën in nieuw te ontginnen streken de koloniale regeeringen zich steeds de meest uitgebreide rechten op den grond voor den aanleg van wegen, spoorwegen, telegraaf- en telefoonlijnen, irrigatiewerken enz. voorbehouden. Wat o. a. irrigatie vermag bewijst de geschiedenis van de eens dorre en nagenoeg onbewoonbare streken in Pendjab en het verdere noordelijke deel van Engelsch-Indië, en het spreekt van zelf dat de regeeringen zich de mogelijkheid niet moeten laten ontnemen om door den aanleg van werken van zoo groot openbaar nut als de hier bedoelde den bloei der koloniën te bevorderen.

Na de regeling van het grondbezit in de koloniën kwamen de politieke betrekkingen tusschen het moederland en de koloniën ter sprake, naar aanleiding van een rapport van professor Girault, eenigermate aangevuld door een rapport van den heer Chailley-Bert over de, voor de koloniën passende wetgeving.

Professor Girault begon met de verklaring dat 't aantal algemeen geldende regels noodzakelijk klein moet zijn, waar nog altijd tegenover koloniën zoo geheel verschillende stelsels worden toegepast, welke echter, behoudens allerlei nuanceeringen tot drie categorieën zijn terug te brengen: het stelsel van onderwerping, dat hoofdzakelijk werd toegepast van de 15de tot het midden der 19de eeuw, en nu nog geldt o.a. voor onze „bezittingen in andere werelddeelen"; het stelsel van autonomie, dat in ruimen zin in de groote engelsche koloniën wordt toegepast; en het stelsel van assimilatie, dat veel door Frankrijk doch niet altijd met succes werd gevolgd, getuige o.a. de recente opheffing van het vertegenwoordigend lichaam in de kolonie Tahiti.

Professor Girault stelde, naar aanleiding van hetgeen een vergelijkende studie van de wijze, waarop verschillende koloniale mogendheden hare taak tot nu toe hebben uitgevoerd, hem had geleerd, eenige regels voor den invloed van het moederland op de koloniën en van deze op het moederland.

Wat eerstgenoemden invloed aangaat stelt hij voorop, dat daarbij het beginssl van decentralisatie moet gelden, in dien zin, dat al wat maar eenigszins in de kolonie *kan* gedaan worden, daar ook geschieden *moet*. Van de omstandigheden, de meerdere ontwikkeling der koloniën kan 't dan afhangen of men dit beginsel wil toepassen, door in de kolonie zelve een vertegenwoordigend lichaam in 't leven te roepen, of door groote mate van onafhankelijkheid aan de bestuursambtenaren aldaar te geven. Achtereenvolgens komt de rapporteur tot de conclusie, dat de decentralisatie zich moet uitstrekken over de administratie, het bestuur, de wetgeving, de rechterlijke organisatie, de benoeming der ambtenaren, de legerorganisatie, de begrooting en de fiscale wetgeving.

Hoewel begrijpelijkerwijze vooral de Engelschen het waren die het verst met professor Girault meegingen, werd ook van hun kant bedenking geopperd tegen toekenning van al te groote vrijheid in zake wetgeving aan de koloniën. Zij wenschten dan, zooals in Engelsch-Indië, daartegenover zeer vele en strenge waarborgen voor het hoog houden der souvereiniteit van het moederland en achtten het geraden om geheel naar de omstandigheden te beslissen of men in de koloniën aan vertegenwoordigende dan wel aan, door de regeering zelf samengestelde lichamen de macht van wetgeven zou verleenen, doch gaven daarbij hun afkeuring te kennen van elk stelsel, waarbij zulke lichamen met bloot raadgevend karakter in het leven worden geroepen.

Van engelsche zijde werd verder opgemerkt dat decentralisatie, ten opzichte van de legerorganisatie niet gewenscht was, hetgeen met het oog op de omstandigheid dat het engelsche leger, zoowel in de koloniën als in het moederland gelijkelijk, d.i. geheel uit vrijwilligers is samengesteld alleszins begrijpelijk is Door de meeste andere leden werd het van engelsche zijde geopperde bezwaar niet gedeeld.

Wat de, voor de rechterlijke organisatie aanbevolen decentralisatie betreft, meende de heer Martens dat er, bij de meest uitgebreide autonomie voor eenige kolonie, toch nog iets moest wezen, dat het symbool bleef van de souvereiniteit van het moederland. De billijkheid erkennende van den eisch, dat elke rechtszaak eindige in de kolonie, waar ze begonnen is, achtte hij het noodig, dat het hoogste rechtslichaam in de kolonie althans door de regeering van het moederland zou worden samengesteld.

Eenparig ging men met den rapporteur mede, waar deze als zijne meening te kennen gaf, dat het gezag in de kolonie steeds in ééne hand moet berusten, met voldoende macht toegerust om op een gegeven oogenblik de souvereiniteit van het moederland te doen gelden.

Wat den invloed betreft, dien de koloniën naar de meening van den rapporteur op de politiek van het moederland behooren te kunnen oefenen, achtte hij het beste middel de samenstelling van een imperiaal parlement, maar bij gebreke hiervan wenschte hij aan de koloniën zetels in het parlement van het moederland te zien toegekend. Zooals men weet is dit laatste van toepassing op de fransche koloniën, die zoo niet alle dan toch meerendeels zoowel in den franschen senaat als in de kamer van afgevaardigden zijn vertegenwoordigd. Van engelsche zijde werd tegen zulk een vertegenwoordiging in het parlement van het moederland het niet gering te schatten bezwaar gesteld, dat de koloniale politiek daardoor allicht zou worden overgebracht op het terrein der partijtwisten, van waar het engelsche parlement tot nu toe de koloniale zaken steeds verre wist te houden.

Tegen het denkbeeld van een imperiaal parlement was men van die zijde niet zoo hevig gekant, maar de meening toegedaan, dat naast de uitoefening van rechten door de kolonie als deel van het rijk ook het vervullen van plichten staat en wel met name van den plicht om mee de lasten te dragen, die het rijk zich voor de handhaving van zijn bestaan ziet opgelegd.

Tegen den invloed der koloniën op de internationale politiek van het moederland bracht vooral de heer Martens bedenkingen in. Die mag nooit ontaarden in het volgen eener eigen buitenlandsche politiek door de kolonie, evenmin in 't geven aan die politiek van een door het moederland niet gewenschte richting. Hoogstens kon hij het nut er van erkennen dat, waar internationale quaestiën speciaal een kolonie betreffen, het moederland buiten de adviezen zijner diplomaten en consuls steeds ook die van de koloniale regeering inwint. Daarnevens werd door anderen het verlangen geuit, dat groote koloniale mogendheden bij de benoeming van hare ministers van buitenlandsche zaken steeds ook met de wenschen en belangen van de koloniën rekening houden.

Het laatste punt van behandeling was het algemeen koloniaal onderricht, ingeleid door een rapport van professor Froidevaux, die hieronder, naast de opleiding der toekomstige ambtenaren in de koloniën en het aan de inboorlingen te verstrekken onderwijs, resp. besproken in de zittingen van het congres in de jaren 1895 en 1900, verstaat een, in het moederland, geheel belangeloos gegeven wetenschappelijk onderwijs, dat ten doel moet hebben om de koloniën en alles wat daarop betrekking heeft te maken tot onderwerpen van studie en belangstelling, en tevens beoogt om door verruiming der kennis van de, voor de practijk nuttige uitkomsten van het wetenschappelijk onderzoek, een krachtigen steun te geven aan hen, die mochten besluiten om in de koloniën hun fortuin te gaan zoeken.

Uit hetgeen de rapporteur over dit onderwerp omtrent de belangstelling, die in andere landen, — Engeland en ook Nederland werden door hem uitgezonderd, maar de nederlandsche leden ten congresse wezen den, aan ons land toegezwaaiden lof terug —, voor de koloniën bestaat, valt, hetgeen trouwens reeds bekend is, op te merken dat die ook daar op een laag peil staat. Waar de rapporteur Engeland in dit opzicht ten voorbeeld stelde, zou de minister voor Indië, lord Hamilton, hem beter hebben kunnen inlichten, doch deze is maar al te zeer tevreden over den bestaanden toestand, waarbij hij in het parlement voor leege stoelen en banken en dus zonder dat men hem al te lastig valt, de door Engeland in Engelsch-Indië gevolgde gedragslijn heeft te verdedigen en goed te praten.

Oost-Indische berichten.

Vervolg van het rapport der pauperisme-commissie. De kook- en naaischool „Koningin Wilhelmina" te Semarang. Vergadering der groep „Batavia" van het Algemeen Nederlandsch Verbond. De kwijnende houthandel in Indië Stichting Semarang's comite voor zieke en behoeftige inlanders. Geen vrees voor hongersnood in het Soerabaijasche. Eene haven voor Soerabaija. Zonnebloemen tegen muskieten. Een standbeeld voor den heer Tinus Dezentjé Sr. te Solo.

Rapport der pauperisme-commissie. (*Vervolg*).

b. Bevordering der dienstneming bij het leger of de vloot.

Na al hetgeen reeds in deze richting is gedaan, mag betwijfeld worden of nog werkelijk noemenswaardige maatregelen zijn te nemen.

Ook tot voorkoming van pauperisme kan inzonderheid het leger een krachtige steun zijn, niet zoozeer als débouché voor honderden jongelieden onder de meest behoeftigen, maar door de gelegenheid, welke de militaire dienst aanbiedt, om na re-ëngagement met eene, wel is waar niet ruime, doch blijvende ondersteuning, de gelederen te verlaten, zoodat vooral bij de sobere levenseischen van den Indo-Europeaan gebrek althans hem niet onvermijdelijk behoeft te wachten.

Terade gaande met de bezwaren door verschillende legercommandanten geopperd tegen meerdere oogenschijnlijk doelmatige voorzieningen — de vereeniging der in Indië geborenen tot afzonderlijke korpsen, compagniën, secties of escouades, verhooging van het handgeld bij dienstneming — rijst de vraag of de middelen van beteekenis in deze niet uitgeput zijn.

En te meer doet zich die vraag gelden bij kennisneming van het verhoudingsgewijs reeds zoo belangrijke cijfer der hier geboren Europeanen in het leger, blijkens de laatste opgaven met inbegrip van officieren en onderofficieren, op ult. 1900 niet minder dan 2201 of omstreeks 4.2 pct. van de geheele europeesche bevolking bedragend.

Kan, door de verschillende reeds door de regeering genomen maatregelen als bevordering der toetreding van jongelieden tot het korps militaire pupillen, uitbreiding der kostelooze opleiding bij dat korps, werving van valide manschappen tot aanvulling van het incompleet bij den hospitaaldienst enz. — althans voor het leger op eene betrekkelijk niet onbelangrijke indiensttreding van in Indië geboren Europeanen worden gewezen, hoogst teleurstellend is de uitslag der voorheen door de regeering ingestelde pogingen geweest, om ook op 's lands vloot aan jongelieden van die klasse plaatsing te verschaffen.

Voor alle takken van 'sLands dienst schijnt de marine trouwens voor den Indo-Europeaan wel het minst aantrekkelijk.

En alhoewel de regeering, noch de toenmalige commandant der zeemacht, groote verwachtingen koesterden van het denkbeeld, om andermaal, evenals in 1874 geschiedde, aan minvermogende jongelieden van europeesche afkomst de gelegenheid te openen, om tot den zeedienst in Indië te worden toegelaten, heeft toch de overweging, dat geen middel ongebruikt mocht worden gelaten, om de uitwegen voor de in Indië geborenen te vermeerderen, aanleiding gegeven, dat den minister in bedenking is gegeven om, bij wijze van proef, aan een vijftiental jongelieden aan te bieden, voor 's lands rekening naar de kweekschool te Leiden te worden opgezonden, teneinde aldaar voor de zeevaart te worden opgeleid, met dien verstande dat, indien de maatregel zoo weinig waardeering mocht blijken te genieten, dat binnen zekeren termijn het bedoeld aantal jongelieden niet bijeen is te brengen, van verdere stappen zou worden afgezien. (Met deze proef schijnt reeds een aanvang gemaakt, vijftien jongelieden moeten reeds te Leiden zijn aangekomen.)

De commissie is van oordeel, dat hiermede het mogelijke is beproefd en heeft zij in haar midden de verwachting uitgesproken, dat de eventuëele overzending voor het onderwerpelijk oogmerk, zich zal beperken tot zonen van werkelijk onvermogende gezinnen, opdat niet door onverschillige ouders in den hierbedoelden maatregel een welkom middel worde gezien, om op goedkoope wijze zich te onttrekken aan de verplichting tot opvoeding hunner kinderen. Ook meent de commissie den wensch te mogen uiten, dat, wat de intellectueele ontwikkeling der jongelieden voor 's lands zeedienst betreft, geene hoogere eischen zullen worden gesteld dan waaraan kan worden voldaan door jongens, die de middelste klasse der lagere school hebben doorloopen, daar vele kinderen, vooral die van militairen op den leeftijd, waarop zij tot de proef zullen worden toegelaten, vaak door omstandigheden, onafhankelijk van hun wil, het nog niet verder hebben gebracht.

c. **Maatregelen tot verhooging der zedelijke en intellectueele ontwikkeling.**

1°. *Geestelijke opvoeding.* Het streven om de in Indië geboren en opgevoede jongelingen van europeesche afkomst in staat te stellen zich op te werken tot een hooger maatschappelijk standpunt, openbaarde zich hoofdzakelijk in twee richtingen, de opvoering van het zedelijk bewustzijn der minvermogende inlandsche kinderen en de aanbieding der gelegenheid tot intellectueele of manueele ontwikkeling, ter erlanging van eenige dienstbare betrekking of zelfstandig middel van bestaan. Aan de geestelijke opvoeding hechtte men niet minder waarde dan aan de tweede, de opleiding voor het materiëele leven.

Zoo iets met zekerheid kan worden gezegd van de hoofdoorzaken der uitbreiding van het pauperisme dan is het wel dit, dat de kiem van de, op lateren leeftijd door zoovelen onder de hierbedoelde lagere klasse van europeesche ingezetenen ondervonden, belemmering, om zich eene passende plaats in de maatschappij te verzekeren of zich daarop te handhaven, te zoeken is in de veelal uiterst gebrekkige opvoeding in de ouderlijke woning.

Eenstemmig zijn alle tot oordeelen bevoegden van vroegeren en lateren tijd in hun overtuiging dat het nagenoeg geheele gemis van elke huiselijke opleiding tot christelijke deugden, gepaard aan de eenzijdigheid van het vooral op de verstandsontwikkeling gerichte onderwijs, in den grond der zaak de grootste bezwaren zijn, waarmede inzonderheid de mingegoede inlandsche kinderen te kampen hebben.

De verwaarloosde opvoeding der kinderen, die uit inlandsche moeders, meerendeels in wilden echt geboren worden, is hier vooral van beteekenis.

De opvoeding van moederszijde is niet veel meer dan die elke inlander ontvangt. Die opvoeding wordt beheerscht door specifiek inlandsche ideeën, zij is gegrond op mahomedaansche beginselen, dan wel op de inlandsche adat.

Het zijn die kinderen, die als inlanders groot gebracht, later de rechten van Europeanen bezitten, als Europeanen leven moeten. Hun levenswijze is dan ook als een conglomeratie te beschouwen van eigenaardige, vaak tegenstrijdige denkbeelden, w.i. de slechte eigenschappen èn van Inlander èn van Europeaan zich vereenzelvigen. Van de goede eigenschappen van den Inlander wordt weinig of niets overgenomen; de hoogere ontwikkeling van den Europeaan, dan wel eene valsche voorstelling van het europeaanschap, dienen slechts om de overgenomen ondeugden van den Inlander nog meer te doen uitkomen.

Van een streven naar hooger denken, naar hooger voelen is bij die ongelukkigen, overgelaten als zij zijn aan hun lot, weinig merkbaar.

Het onderwijs, aan de openbare lagere scholen, is neutraal, dus ook dáár leeren zij weinig, wat met karaktervorming in verband staat. Het verstand wordt ontwikkeld, maar de harten blijven ondermijnd door booze opwellingen en kwade hartstochten.

Is het wonder dat onder deze omstandigheden uit die kinderen onmogelijk goede burgers voor den staat groeien kunnen?

Het bewijs hiervoor levert de praktijk. De indo-europeesche maatschappij telt tal van elementen, die onverbeterlijk zijn.

Een boom, die scheef gegroeid is, buigt men niet gemakkelijk weder recht.

Dat in de verslagen der plaatselijke enquête van verschillende zijden aangedrongen werd op gestichten tot opvoeding, verbeterhuizen enz. behoeft werkelijk geene verklaring.

***

a. *Voorbereidend onderwijs*, zijnde volgens het oordeel der commissie een middel van groote opvoedende waarde, uitgaande namelijk van het beginsel dat niet, tenzij in de uiterste noodzakelijkheid, ontheffing van de ouderlijke plichten, doch zoo mogelijk bijstand in de vervulling daarvan aan hem, die het goede wil, doch zelf het vermogen daartoe mist, in de eerste plaats het doel moet zijn.

Moge omtrent de wijze, waarop aan dien eisch te voldoen, verschil van gevoelen heerschen, ten aanzien der zaak zelf zal bij hem, die den toestand van moreele verwaarloozing der kinderen uit de hierbedoelde gezinnen van nabij heeft gadegeslagen, zeer zeker geen twijfel bestaan. De commissie is van oordeel dat de, door den minister van koloniën voorgestane, reorganisatie der aanvangsklasse van de openbare lagere scholen, waarmede althans in beginsel van meer toenadering tot voorbereidend onderricht, als punt van staatszorg, werd blijk gegeven, niet kan leiden tot het doel, n.l. een stevig steunpunt voor het opgebouwd stelsel van bestrijding van het pauperisme.

De intellectuëele ontwikkeling moge er wellicht eenige baat bij vinden, in dat stelsel verdient vóór elke andere de geestelijke en moreele opvoeding van het kind uit de pauperklasse de aandacht en die opvoeding is liefdewerk, noch te vorderen, noch in het algemeen te verwachten van onderwijzers of onderwijzeressen, wier hoofdtaak eene andere is, die bij gevolg de hun opgelegde zorgen voor de kleinen in de beoogde aanvangsklassen niet anders dan als bijzaak zullen en kunnen opvatten. Zoolang de staat de zorg voor voorbereidend onderwijs niet op zich neemt moet die aan particuliere krachten worden overgelaten met ruimen, geldelijken steun echter van den staat omdat het algemeen belang daarbij nauw betrokken is en alleen langs dezen weg een werkelijk deugdelijke grondslag is te leggen voor het later welslagen van hetgeen de regeering tot maatschappelijke verheffing der achterlijke klasse onder de europeesche ingezetenen mocht willen ondernemen.

(*Wordt vervolgd.*)

***

De Kook- en Naaischool „Koningin Wilhelmina" te Semarang heeft ten doel indische meisjes, door middel van onderricht in vrouwelijke bezigheden, verder te ontwikkelen, haar geschikter te maken voor hare bestemming, te helpen, te steunen en in moeielijke levensomstandigheden naar vermogen bijtestaan. Zij zal trachten dit doel te bereiken door het oprichten van kook-, naai- en andere cursussen door bijeenkomsten, door het helpen aan geschikte betrekkingen als anderszins. Op deze kook- en naaischool worden alléén toegelaten die leerlingen, welke de lagere school doorloopen of den leeftijd van 16 jaar bereikt hebben.

Het schoolgeld bedraagt f 2.50 per maand of minder wanneer de ouders in behoeftige omstandigheden verkeeren, desnoods kan zelfs kosteloos onderwijs worden gegeven.

Bij het verlaten der school ontvangt iedere leerling, die gedurende één jaar niet meer dan 14 dagen *wettig* verzuim heeft gehad en geen reden tot klagen heeft gegeven, na het afleggen van een eenvoudig praktisch examen, een getuigschrift. Leerlingen kunnen in Januari en in Juli aangenomen worden. De lessen worden van 8—12 uur v.m. gegeven.

De leerlingen worden in twee groepen verdeeld, terwijl de eene groep naait, kookt de andere, zoodat de leerlingen, bij dagelijksch onderwijs, om den anderen dag koken en naaien.

Zij moeten zelf de dagelijksche benoodigdheden voor de keuken inkoopen, teneinde zich vertrouwd te maken met prijs en kwaliteit der levensmiddelen. Ieder, die daartoe het verlangen te kennen geeft, kan lid dezer vereeniging worden, mits men in den vorm eener dotatie of contributie haar geldelijk steune.

Wij hopen dat velen deze nuttige vereeniging zullen steunen en dat ook andere plaatsen het goede voorbeeld van Semarang en Bandoeng, waar ook eene dergelijke naaischool bestaat, zullen volgen.

***

De afdeeling Batavia der groep van het **Algemeen Nederlandsch verbond van Ned. Indië** hield onlangs eene bijeenkomst, waartoe ook niet-leden van het verbond toegang hadden.

Het *Bat. Nbl.* wijst er op, dat Mr. Th. H. de Meester niet zeer aanmoedigend sprak over het brengen der nederlandsche taal aan **alle** inlanders. Hij wenscht de aandacht gevestigd te zien op de woorden in het reglement, dat de hollandsche taal gebracht zou worden aan de *daarvoor geschikte elementen* van het inlandsche volk.

Tusschen de regels door liet de heer de Meester het opportuniteits bezwaar doorschemeren van gebrek aan geld, ook van de regeering om, ten opzichte harer taak, de bevordering van het onderwijs, op de krachtigste wijze haar plicht te doen. Het was niet de oprichter der groep, die hier sprak, het was de vice-president van den Raad van Indië als pleitbezorger der regeering, ter verklaring van de gebrekkige wijze waarop art. 125 van het regeerings-reglement (het openbaar onderwijs is het voorwerp van de aanhoudende zorg van den Gouverneur-generaal) wordt nageleefd.

Dit wat de algemeene strekking van het behandelde betreft.

Wij zouden hiermede kunnen volstaan, daar het den lezers voldoende bekend is, wat in deze richting in het koloniaal pogram van Moederland en Koloniën is opgenomen (zie onze vroegere Koloniale weekbladen, waarin de verslagen daarover zijn bekend gemaakt), toch willen wij met een enkel woord mede van hetgeen het *N. v. d. dag voor N. I.* en het *Onderwijs* ter zake in hun bladen aanteekenen.

Het eerste blad geeft Mr. de Meester, **zonder eenig voorbehoud,** volkomen gelijk, wanneer deze met reserve spreekt over een plan, dat in uitvoerbaarheid en in practisch nut, gelijk staat met een utopie.

Waar de Javaan rijst noodig heeft, *vóór alle* dingen rijst, is het, volgens dat blad, gladweg onzin om hem hollandsch te gaan leeren. Elke cent daarvoor besteed is weggeworpen.

Wat heeft de javaansche *landbouwer* aan hollandsch om welke reden zou hij het gaan leeren? Om welke reden zou het gouvernement honderden millioenen besteden aan het oprichten en het in stand houden van scholen, bestemd om aan een oostersch volk eene westersche taal te leeren, natuurlijk machinaal?

Dat de **hoofden**, de **ontwikkelden**, de bemiddelden hollandsch leeren, acht het blad voortreffelijk de gelegenheid daartoe kan worden uitgebreid, maar het javaansche volk heeft geen vreemde taal noodig en noemt dat blad dan ook elke poging, om voor dit denkbeeld te strijden, krachtsverspilling en krachtsversnippering. Bovendien acht het blad het onmogelijk al wilde men er jaarlijks 300 millioen gulden voor uitgeven.

Denk eens aan de streken, waar „schaarschte" heerscht, aan de „verwaarloosde irrigatie", aan de

---

„Zoo eentje zou nog 's de moeite waard zijn, om . . . „

„Door haar op je plaats te worden gezet. Niewaar, dat bedoel je immers?„ valt er iemand spotlachend in, blijkbaar een officier, wien uit 'n gevoel van collegialiteit de wending, die aan 't tafelgesprek werd gegeven, niet beviel.

De terechtgewezene tracht den spreker nijdig aan te kijken maar moet dit dra opgeven, als hij merkt, dat deze de lachers op zijne hand heeft.

In een der, op den achtergelegen berg uitzicht gevende zoogenaamde bergkamers van het hotel heeft Hermans zich intusschen in een langen stoel naast dien zijner vrouw neergevleid.

Haar hand in de zijne, blijft hij, wanneer de baboe weer is heengegaan, die hun de verlangde koffie heeft gebracht, een wijle naar buiten staren. Dan trekt hij die hand tot zich, ze aan zijn lippen drukkend, innig.

Met lieven glimlach knikt ze hem toe.

„Hoe bevalt je zoo'n indische maneschijn?„, vraagt hij, wijzend op het vriendelijk gezicht, dat hoog aan den hemel reeds, hun toelacht.

„Prachtig, heerlijk„, zegt ze, hem hare hand latend, zich latende zakken nog verder in haar stoel, genietend van den bloemengeur, die opstijgt uit de natuur, soezerig al een beetje door 't bruisen van het water in eene open leiding, die onder langs het hotel voert.

„Zou je 't mannetje in de maan niet 's dankje willen zeggen?„, vraagt hij, zijn gedachten door een plotselinge opwekking van schuldbesef gevestigd op een avond, nu al heel lang geleden.

„Malle jongen,„ antwoordt ze. „Hoe kom je daar zoo bij?„

„Is 't je dan niets, dat ik me nu zoo heel gelukkig voel?„

Hierop kan natuurlijk niet anders dan 't, in de omstandigheden, waarin deze jongelui verkeeren, gebruikelijk antwoord volgen. Eenige oogenblikken zouden de naaste buren, als de kamers niet toevallig hadden leeggestaan, zich hebben kunnen vergasten? aan kus-muziek, vrij eentonig en zelfs ergenis-wekkend haast voor wie tot luisteren is gedoemd.

„Maar wat heeft de maan toch met ons geluk te maken?,„ vraagt 't vrouwtje, als dit stuk van het repertoire is afgespeeld.

Hij wordt plotseling ernstig, huiverig toch om door confidenties wellicht de zoete harmonie van het heden te verstoren. „Och niets,„ antwoordt hij. „'t Was maar zoo'n plotselinge ingeving.„

Doch ze gelooft hem niet en dringt bij hem aan, totdat hem gelukkig die avond invalt, toen de door hem gecommandeerde post aan een groot gevaar was ontsnapt.

„Ach, je kent die geschiedenis toch al,„ en hij vertelt haar in korte trekken, wat hij haar indertijd reeds had geschreven.

„O . . . zeker. Nu herinner ik 't me weer. Bedoel je dat? Moet ik daarvoor 't maantje danken? Graag hoor. Dankje, maan.„

Zich oprichtend in haar stoel, maakt ze een komisch-ernstige buiging voor 't maangezicht, dat er zelf plezier in schijnt te hebben.

„Is 't zoo goed?„, vraagt ze dan.

„Uitstekend, hoor,„ zegt hij, haar tot zich trekkend, tot zich zelf sprekend daarbij „je moest 's weten wat 'n domme streek ik indertijd bijna heb begaan.„

verschrikkelijke onveiligheid voor personen en goederen over geheel Java, aan de absoluut onvoldoende geneeskundige verzorging, aan de duizende javaansche moeders die jaarlijks in het kraambed sterven, aan de blinden, de krankzinnigen, de hongerenden, dan zult ge moeten lachen om de bespottelijke utopie, om de nederlandsche taal te brengen aan heel het javaansche **volk.** Dit volk heeft honger, **geet het rijst en daarna onderwijs in zijn eigen taal, in lezen, schrijven en rekenen, in het javaansch.**

En daarom zegt dat blad: „Hulde aan den heer de Meester”.

Het *Onderwijs* verklaart met genoegen te hebben vernomen dat de directeur van O. E. en N. ook in die vergadering weêr warm heeft bepleit voor invoering van „hollandsch” op de voornaamste inlandsche scholen en zelfs heeft aangedrongen op mildere bepalingen omtrent het toelaten van inlanders op de europeesche scholen.

De bezwarende bepaling, dat inlanders hollandsch moeten kennen, om op de europeesche school toegelaten te worden, zou de directeur van O. E. en N. gaarne laten vervallen.

Het *Onderwijs* merkt op, dat met deze bepaling al genoeg de hand wordt gelicht en dat het geenszins in het belang van de europeesche school zou zijn, indien voortaan alle inlanders zonder kennis van het hollandsch werden toegelaten. Het gevolg zou zijn, dat er op de lagere school nog meer moest geleerd worden dan nu.

Het europeesche kind, dat wel hollandsch kent als het op school komt, zou er de dupe van worden en dat mag niet, al is het beginsel, dat hier voorop staat, nog zoo mooi. Geen enkel verstandig inlander zal zoo iets trouwens eischen.

Het weekblad zou het dan ook zeer toejuichen, indien de regeering eindelijk eens kon besluiten de inlanders van aanzienlijken huize in de gelegenheid te stellen hun kinderen hollandsch te laten leeren, ja meent zelfs dat zij niet langer doof mag blijven voor de stemmen, die aan alle kanten uit de inlandsche maatschappij opgaan om scholen, w. i. het hollandsch als leervak wordt opgenomen, doch er is volgens dat blad maar één middel om de verbreiding van de hollandsche taal voor te bereiden en tevens aan den wensch van velen te voldoen, men voere het hollandsch als leervak in op alle kweekscholen en de voornaamste inlandsche lagere scholen.

Daarmede zou dan voorloopig in de behoefte zijn voorzien.

Aan het „Ned. Verbond” de taak om de regeering daartoe te bewegen.

Nog vermeldt het *Onderwijs* met genoegen, dat ook de heer de Meester in de vergadering onomwonden als zijne meening heeft gezegd, dat het verkeerd is de inlanders te verbieden hollandsch te spreken tegen een Europeaan.

***

De kwijnende houthandel is de titel van een opstel in de *Locomotief*, waaraan wij ontleenen, dat het algemeen bekend is, dat het voor de boschcontractanten op Java tegenwoordig een moeielijke tijd is. Toen eenige jaren geleden de prijzen van het hout niet onbelangrijk stegen, werd voor de, ter exploitatie aangeboden, boschperceelen ingeschreven voor prijzen, welke, de door de regeering gestelde minimum prijzen verre overtroffen. Met zekerheid kan voorspeld worden, zoo lezen wij in de *Javabode*, dat verschillende boschexploitanten hunne geldelijke verplichtingen niet zullen kunnen nakomen en hun bedrijf zullen moeten staken. Voor de zich steeds vermeerderende productie van djatihout op Java, — meer dan 150.000 kub. meter per jaar — is geen voldoende afzet. Voor den oorlog in Zuid-Afrika werd veel djatihout naar de Transvaal en den Oranje-Vrijstaat verscheept, hoofdzakelijk in den vorm van dwarsliggers. Door den, sedert veranderden, politieken toestand aldaar heeft de levering van dwarsliggers nagenoeg geheel opgehouden; deze worden thans uit Australië betrokken.

Het is te vreezen, dat het djatihout, ofschoon het van betere qualiteit is, geheel verdrongen zal worden door de houtsoorten uit Australië (ijarrah, graijbox, blackbutt), enz., vooral omdat deze, niettegenstaande de hooge werkloonen aldaar en de meerdere transportkosten, goedkooper te leveren zijn. In het begin van dit jaar werd te Kaapstad eene groote aanbesteding van ongeveer 1 millioen dwarsliggers gehouden. De minimum prijs, waarvoor werd ingeschreven door eene der grootsche N. I. aankap-ondernemingen, was gemiddeld 5 pence hooger dan de prijs, waarvoor de levering aan een australischen ondernemer gegund werd. In de eerst volgende jaren zullen voor de vele, zoowel in de Kaapkolonie als in de Transvaal en den Oranje-Vrijstaat aanteleggen,spoorwegen nog millioenen dwarsliggers noodig zijn.

Het is te hopen, dat de regeering, door verlaging van de verschuldigde retributie of anderszins, maatregelen neme opdat de bosch-exploitanten kunnen concurreeren met de australische ondernemers.

Naar de *Javabode* verneemt, is de regeering voornemens om, niettegenstaande de heerschende crisis, met de uitgifte van boschperceelen voorttegaan. Daardoor zal wellicht aan de ondernemers gelegenheid geboden worden om, door het verkrijgen van goedkoope perceelen, de hooge retributie te compenseeren, welke zij moeten betalen voor de, hun reeds ter exploitatie afgestane, perceelen.

Om opdrijving van den prijs te voorkomen, zou het aanbeveling verdienen dat de regeering zooveel mogelijk gebruik maakt van de, haar bij *St.bl.* 1902 No. 169 toegestane, bevoegdheid, om n.l. niet, zooals te voren alleen mogelijk was, eerst na openbare mededinging de exploitatie van boschperceelen aftestaan, doch met de ondernemers overeenkomsten aantegaan voor den onderhandschen afstand der exploitatie.

***

Aan de **Stichting Semarang's comité voor zieke en behoeftige inlanders** is, onder afwijzing van haar verzoek om afstand *in eigendom* dan wel *in erfpacht* van een stuk grond, gelegen in de dessa Redjosari ter hoofdplaats Semarang, groot 45087 vierk. meters, bedoeld terrein tot wederopzeggens *in bruikleen* afgestaan, zoo lezen wij in de *Sem. Ct.*

***

Uit Soerabaija wordt aan de *Locomotief* geschreven, dat op de onlangs door de regeering aan alle hoofden van gewestelijk bestuur gerichte vragen hoeveel bouws sawah mislukt of onbeplant zijn gebleven en hoeveel vermoedelijk zullen mislukken enz. enz., de resident in vrij gunstigen zin heeft geantwoord. Vrees voor hongersnood bestaat er niet, omdat de padi-aanplantingen, uitgezonderd in de afdeelingen Grissee en Lamongan, goed staan en een ruimen oogst beloven; hulp zal wel verleend moeten worden aan de bevolking van evengenoemde afdeelingen, die door bandjirs zwaar geteisterd zijn geworden. Voor reliefwerken, zaadpadi enz. acht de resident ongeveer f 400.000 noodig.

***

Eene haven voor Soerabaija. Eindelijk dan, zoo vernemen wij uit het *Soer Hbl.*, heeft de Indische regeering, hoogst waarschijnlijk na van het Opperbestuur bekomen instructie, den eersten daadwerkelijken stap gedaan in de richting van havenaanleg te Soerabaija. Er is aan eene deskundige commissie eene *bepaalde opdracht* gegeven, voor het opmaken van een uitgewerkt voorontwerp van hetgeen zoo spoedig mogelijk ten behoeve van den handel te Soerabaija, met betrekking tot het havenvraagstuk moet worden verricht.

***

Zonnebloemen tegen muskieten. In het *Bat. Nbl.* lezen wij dat, blijkens de Medicine moderne, in Zuid-Afrika veel baat govonden wordt tegen de malaria, door het planten van zonnebloemen, welke plant ook in Zuid-Amerika wordt aangemerkt als een voorbehoedmiddel tegen de gele koorts.

Ook moet een aanplant van *Ocimum Viride* (in Indië bekend als balakama en koeroe-koeroe soerawoeng) de eigenschap hebben van de muskieten te weren.

***

Een standbeeld voor den heer **Tinus Dezentjé** Sr., den bekenden Soloschen millionair-landhuurder, is men, in Solo voornamelijk, bezig voor te bereiden. Zooals bekend is, heeft zijn optreden in Solo zooveel bijgedragen, om de residentie, tijdens den opstand van Dipo Negoro, voor het gouvernement te behouden en daarom is men doende om, als blijk van erkentelijkheid voor de groote diensten van dezen merkwaardigen man en ter herinnering aan het nageslacht, op te wekken tot het oprichten van een standbeeld, ten einde hierdoor de herinnering aan de groote daden van dezen Solonees op passende en eenvoudige wijze levendig te houden.

West-Indische Berichten.

Den 12den Mei ll. werd de zitting der Koloniale Staten te Paramaribo geopend door een rede van den gouverneur Lely, welke, hoezeer de west-indische pers in menig opzicht blijk geeft van verdeeldheid, door de bladen van alle kleur met instemming werd begroet.

De gouverneur deed eerst een terugblik op het afgeloopen jaar, dat ook nu weer weinig opwekkends voor de kolonie te zien gaf.

De toestand van landbouw en industrie was over het algemeen zeer ongunstig. Met goede hoop voor de toekomst zag de bestuursman deze evenwel tegemoet, zoo, gelijk hij meende te mogen hopen, de beslissing der Staten-Generaal in gunstigen zin zou vallen ten opzichte van de, met het oog op den aanleg van den Lawa-spoorweg door de regeering ingediende wetsontwerpen.

De cacao-cultuur, die ten vorigen jare, zoo door ziekte in het gewas als door daling van den prijs voor het product, moeilijke tijden beleefde, schijnt zich weer te herstellen, zoodat nu wellicht betere tijden voor haar zullen zijn gekomen.

Met de suiker werd nog steeds, al viel noch over het gewas, noch over het rendement van het riet te klagen, tengevolge van de lage prijzen van het product geen gunstige uitkomst verkregen, terwijl de, voor eenige jaren nog zooveel belovende koffiecultuur om dezelfde reden bijna te niet is gegaan. Ter verbetering van den toestand van den landbouw zal in de eerste plaats wetenschappelijke voorlichting noodig zijn. Deze wordt met de oprichting van het proefstation beoogd en de gouverneur verklaarde zich te zullen beijveren om die oprichting zooveel mogelijk te bespoedigen.

Voor de goud-industrie was het afgeloopen jaar mede zeer ongunstig. De waarde van het verkregen goud bedroeg slechts f 865.000 tegen ongeveer f 1.107.000 in 1901 en omstreeks f 1.289.000 in 1900. Spreker waarschuwde echter tegen het maken van voorbarige conclusiën uit deze cijfers. Zijns inziens en ook naar de meening van professor van Loon ontbeert deze tak van industrie in de kolonie de zoo noodige goede deskundige leiding, terwijl deze waarschijnlijk ook tot meerderen bloei zal kunnen komen, wanneer de goudhoudende streken door den aanleg en het verbeteren van verkeerswegen beter bereikbaar zullen worden.

Het zal daarbij ook voor het bestuur noodig zijn om over deskundige voorlichting te beschikken, hetgeen kan worden verwacht indien tot de voorgenomen exploratie van het Lawa-gebied wordt overgegaan.

Een lichtpunt in de duisternis op het gebied van landbouw en industrie, was de goede uitkomst, met de balata-industrie verkregen. In het afgeloopen jaar werden 321.478 kilogrammen uitgevoerd tegen slechts 239.054 in 1901 en 208.805 in 1900.

Na de moeilijke en belangrijke werkzaamheden, aan de Saramacca-expeditie verbonden, te hebben herdacht, deelde de gouverneur mede dat binnenkort een nieuwe expeditie zou vertrekken, die zich het onderzoek van het gebied van de Gonini ten doel stelt.

Aan hetgeen in de openingsrede door den gouverneur omtrent de ingediende begrooting over 1904 werd gezegd, ontleenen wij het volgende:

Op de begrooting voor 1904 zijn belangrijke bedragen uitgetrokken om met kracht den spoorweg en de voorgenomen exploratie ten uitvoer te brengen, wanneer de Staten-Generaal daaraan hunne goedkeuring hebben verleend.

Voor deze bedragen kan echter worden geleend, zoodat een gelijk bedrag onder de middelen is opgenomen.

De rente der geleende gelden moet echter onder de gewone uitgaven worden gebracht en het bedrag hiervoor vereischt is op de begrooting geraamd op f 82.500, of

ADVERTENTIËN.

C. L. Arbeiter,
Spuistraat 63. Den Haag.
HOFBONTWERKER.
Grootste sorteering van uitsluitend Ia Pelterijen.
Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.
Opzetten van Vogels en Zoogdieren.
Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.
Importeur van Indische ingrediënten voor de rijsttafel.
Speciale afdeeling voedings-artikelen als:
Shredded Wheat (nieuw tarwe brood).
Vitos-Force-Hornbij & Quakers Havermout. Kasseler Haver-Cacao.
Eikel-Cacao (Dr. Vinkhuijzen).
Mutase Bisquits - Revalenta Racahout. etc. etc.

Magazijn „NEDERLAND"
SPUI hoek Spuistraat, DEN HAAG.

Onze Afdeelingen
Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding
zijn dit seizoen zoo rijk gesorteerd in Modellen, zoowel in de eenvoudigste als de fijnste genres, dat het alle aanbeveling verdient ons Magazijn te bezoeken.

Nieuwste modellen en dessins in Tropical en Flanellen Costumes.

Ontvangen de nieuwe modellen Blousespakjes.

BRUSSEL.
KOSTSCHOOL VOOR JONGE DAMES.
233, Avenue Brugmann, 235.
Directrices:
De dames TER SCHOUW.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.
Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor.
's-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.

Simplex Rijwielen.
Gramophones.
Sport-Artikelen.
Sport-Kleeding.
FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.

Eduard Pelger,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

G. H. VAN DISSEL,
ARTS.
Orthopaedie, Massage en Heilgymnastiek.
DEN HAAG,
Laan van Meerdervoort 215.
Spreekuren van 12½ tot 2½.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 345 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
C. W. VERSTEGE en Mr. W. F. G. MASTENBROEK.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses en Agrementen** in soliede qualiteit en iedere verlangde kleur.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

B. F. C. DALDERUP,
ATJEHSTRAAT 68—68a—70, hoek Batjanstraat.
Het beste en voordeeligste adres voor
BUSGROENTEN.
UITGEWOGEN GROENTEN.
ZUURKOOL.
GEDROOGDE GROENTEN.
GEDROOGDE VRUCHTEN.
VRUCHTEN IN BLIK.
GELD. ROOKWORST.

MAANDAG 15 JUNI
tot en met 30 Juni Groote Opruiming van Costumes - Mantels - Blouses. — **(Modellen).**
Op alle Meterartikelen **15 %** korting.

H. J. G. HARM,
Hoogstraat 10, — Den Haag.

EERSTDAAGS OPENING
van ons 2de MAGAZIJN in
GOUD, ZILVER, DIAMANTEN, HORLOGES enz.
26 Spuistraat—Passage 59.
S. Spijer & Co.,
7 SCHOOLSTRAAT over de Vischbanken,
DEN HAAG.
ATELIERS VOOR REPARATIEN.

SMID en GASFITTER.
J. A. DE GRUIJTER,
OBRECHTSTRAAT 196, hoek Reinkenstraat, DEN HAAG.
Aanleg van Electrische Schellen.
Gasornamenten, Balonnen, Gloeikousjes.
Baden en Geijsers.
GEËM. HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN.
MANGELS.
Karpet-Zweepers. Fornuizen.
Droge bewaarplaats voor Kachels.

WILH. E. JANSEN Jr.
MAGAZIJN VAN
ECHTE RIETEN KOFFERS, REIS-ARTIKELEN,
Fijne Lederwaren.
ZEESTRAAT 14. — DEN HAAG.

ETABLISSEMENT VOOR
PEDI-MANICURE BEHANDELING.
Anglo-American Therapie.
SCHOONHEIDS-MASSAGE,
Gezichtstoombaden, Electrische Gezicht- en Schoonheids-Massage.
(Systeem Heinrich Simons, Berlin.)
Consult iederen dag van 2-4 uren.
Willemstraat 77, bij de Mauritskade.
's-GRAVENHAGE.

Naaimachinehandel
v/h. *A. LEWENSTEIN,*
HOOFDMAGAZIJN: Amsterdam, Warmoesstraat 189.
Filiaal: Den Haag, Wagenstraat 18a.

Generaal Vertegenwoordiger
der SEIDEL & NAUMANN, WHEELER & WILSON, VICTORIA en andere prima fabrikaten naaimachines, allen van nieuwste constructie en ingericht voor het moderne borduren.

N. B. Onze handleiding voor het moderne borduren, en het naaien en knippen van Dames- en Kinderkleeding, wordt **Gratis** verstrekt bij **aankoop** eener **trapmachine** en is verder in het Hoofdmagazijn en de filialen **na opgave** van **Merk en Nummer** der machine voor afnemers der firma verkrijgbaar à **fl. 1.**— per exemplaar; echter is zij **niet in den handel!**

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
wordt op aanvrage **gratis** toegezonden.
Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam. 1903	van Marseille. 1903	te Port-Said. 1903	te Padang. 1903.	te Batavia. 1903.
Lawoe	27 Juni	9 Juli	14 Juli	2 Aug.	4 Aug.
Ardjoeno	11 Juli	23 „	28 „	16 „	18 „
Goentoer *	25 „	6 Aug.	11 Aug.	30 Aug.	1 Sept.
Merapi	8 Aug.	20 „	25 „	13 Sept.	15 „
Gedé	22 „	3 Sept.	8 Sept.	27 „	29 „
Oengaran	5 Sept.	17 Sept.	22 Sept.	11 Oct.	13 Oct
Sindoro *	19 „	1 Oct.	6 Oct.	26 „	28 „
Salak	3 Oct.	15 „	20 „	9 Nov.	11 Nov.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

STAAT
voor aanvraag van **VERLOFSTRACTEMENT**
VOOR
H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).
Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.
Prijs 2½ cent.

Nederlandsch Wapenmagazijn
voorheen S. DE JAGER,
HAARLEM, Barteljorisstraat 32.
's GRAVENHAGE. Spui 12.
Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad
VAN
HET KOLONIAAL WEEKBLAD
Donderdag 11 Juni 1903.

57.500 meer dan voor hetzelfde doel op de suppletoire egrooting voor 1903 is uitgetrokken.

Met inbegrip van dat bedrag wordt het subsidie voor het ar 1904 f 449.212.58⁵, dat is f 104.880.99 meer dan aarop voor 1903 na aanneming van de suppletoire begrooing gerekend moet worden.

Dit hooge subsidie geeft mij dan ook aanleiding er reeds ans de aandacht op te vestigen, dat het in hoofdzaak eroorzaakt wordt door uitgaven die het gevolg zijn van of rband houden met den spooraanleg en de exploratie van t *Lawagebied.*

Tot de eerst bedoelde behooren de zoo even genoemde tgaven voor rente van geleende gelden, alsmede ten deele e welke tot uitbreiding van de politie worden voorgesteld.

Tot de laatstbedoelde uitgaven behooren die welke ter vordering van den kleinen landbouw langs den spoorweg orden voorgesteld.

Hoezeer ik ook overtuigd ben van de noodzakelijkheid n zuinigheid te betrachten, heb ik toch gemeend niet te ogen nalaten de zooeven bedoelde uitgaven voor te stellen.

Versterking van de politie, op zich zelf reeds dringend odig, zal dit in nog hooger mate zijn, wanneer met een root aantal werklieden in afgelegen terreinen moet gearbeid orden.

Krachtige bevordering van den kleinen landbouw voor ze kolonie van zoo overwegend groot belang, is vooral ans dringend noodig, ook met het oog op het groote ntal immigranten, wier contracten zijn afgeloopen of binnen rten tijd zullen afloopen.

Het belang der kolonie brengt dan ook mede zoo spoedig ogelijk gebruik te maken van de gelegenheid die door n spooraanleg verkregen wordt om zonder hooge kosten reinen langs den spoorweg voor den kleinen landbouw schikbaar te stellen.

Aan de memorie van toelichting op de begrooting or 1904 ontleenen wij dat de gouverneur niet aarzelt misstanden in de kolonie onder de oogen te zien. n leze slechts wat in dat stuk over de zoo noodige breiding van het politiepersoneel in de kolonie rdt gezegd.

De toestand te Paramaribo is naar de meening van n ondergeteekende eenvoudig onhoudbaar. Verscheidene leelten der stad worden in het geheel niet bewaakt gebrek aan personeel. Klachten over diefstallen en andere afbare feiten in die buurten zijn dan ook vele. Aan de htmatige herhaalde verzoeken van de bewoners aldaar bewaking kan niet worden voldaan.

Zulk een toestand mag niet worden bestendigd.

Voorgesteld wordt om de politie met 50 man te rsterken en wel 10 man voor den stadsdienst en man om aan het personeel meerderen vrijen tijd verschaffen, 20 man voor het toezicht in de Lawaeek en 10 man voor het toezicht bij den spoorwegleg.

Ook de bewapening der politie zal moeten worden beterd. Op deze begrooting is een bedrag uitgekken noodig voor de aanschaffing van 50 Mannlicher abijnen, terwijl de geheele herbewapening over tijdperk van 8 jaren zal worden verdeeld.

Met instemming lazen we ook dat aan den kleinen lbouw meerdere aandacht zal worden geschonken, arbij wij echter niet kunnen nalaten om nog eens ijfel uit te drukken of het wel gewenscht is, om, als ook in deze memorie van toelichting schijnt uitzicht te worden gesteld, de britsch-indische nigranten, na afloop van hun contracttijd, al te eede als kolonisten voor het land te behouden. lieden komen, naar hetgeen ons voorkomt, maar e dikwijls met den strafrechter in aanraking.

Ook in Britsch-Guyana moest de politie den 6en Mei te harer zelfverdediging op een suikerplantage in nerara van de wapens gebruik maken tegenover oproerige luitjes, die daarbij zes dooden en zeven ronden bekwamen.

Voorgesteld wordt om aan voorschotten voor den nen landbouw een meerder bedrag van *f* 5000 en kolonisten een meerder bedrag van *f* 3000 uit te tken, terwijl voor het in orde brengen van een ein langs het Wanicapad voor den kleinen landw een som van *f* 59000 is uitgetrokken.

Bij deze begrooting wordt ook gerekend op de opting van een nieuwe afdeeling ter gouvernementsetarie en op de aanstelling van een adjunct-visir der belastingen. Deze functionaris werd reeds in 5 bij de reorganisatie van het personeel van den even dienst der belastingen noodig maar in 1901 redenen, die nu niet meer van kracht zijn, van begrooting afgevoerd.

Naar aanleiding van deze nieuw te creëeren betrek- merkt *Onze West* op dat 't in de bedoeling schijnt ggen om daartoe iemand uit Nederland te ontbieden. blad laat zijn waarschuwende stem hooren om de belangen van het reeds aanwezige personeel uit het oog te verliezen.

INGEZONDEN.

Papier uit Indische vezelstoffen.

Geachte Redactie,

Door u is onlangs de aandacht gevestigd op het unstig oordeel, dat de heer Smidt van Gelder in ndië zou hebben uitgebracht over de geschiktheid daar aanwezige vezelstoffen voor de papierfabri. Mag ik u het verzoek doen om in uw blad over emen, wat de heer E. L. Selleger, technoloog aan fabriek in Rheinland, daarover schreef in de erlandsche bladen.

Zijn ingezonden stuk luidt als volgt:

Aan de Redactie van de »Locomotief« zou de heer Smidt Gelder verklaard hebben, dat eenige door hem genoemde sche vezelstoffen van weinig waarde voor de papierfaatie zouden zijn.

Over alang-alang sprekende, zou hij hebben gezegd, dat grassoort alleen geschikt is voor pakpapier, terwijl de van den pisangstam te week was en weinig trekvastzou bezitten.

Uit beide grondstoffen nu, heb ik reeds papier gefabrien kwam tot de volgende conclusie: Alang-alang t eene mooie witte stof, waaruit zeer goed kunstdrukr of andere goede drukpapiersoorten gemaakt kunnen en, daar het product zeer veel overeenkomt met dat et bekende espartogras, dat veel in Engeland verwerkt t.

Een goede grondstof voor pakpapier moet stevig zijn en s juist niet zoo bijzonder het geval met het product, lang-alang bereid; het is daarentegen zeer goed bleeken daardoor geschikt voor goede w i t t e papiersoorten. er deze stof is reeds iets door mij vermeld in het bulletin no. 26 van het Koloniaal Museum (April 1902), waar nog de wijze van verwerking van het gras in het kort besproken is.

Pisangbast-vezel daarentegen, levert een bijzonder stevige taaie stof, die echter niet geschikt is om te bleeken, maar uitnemend geschikt voor stevig pakpapier door zijne trekvastheid en elasticiteit.

Ten slotte acht ik de zeer gemakkelijk te verwerken suikerriet-ampas nog lang niet uitgesloten van de rij der grondstoffen voor een eventueel in Indië op te richten papier- of halfstoffabriek, al heeft zij reeds waarde als brandstof.

Ook hiermee heb ik reeds proeven genomen, die zeer goed geslaagd zijn.

Men late zich toch volstrekt niet afschrikken. Waarom kunnen China, Japan, Engelsch-Indië enz. heel goed papier maken en onze arme Oost niet?

Uw Dienaar

6 Juni 1903. VOORWAARTS.

RECLAMES.

Van vreemde Koloniën.

Marokko en Algiers. De gebeurtenissen te Figuig, waar de gouverneur-generaal van Algiers, Jonnart, ter nauwernood ontsnapte aan een hinderlaag, die hem door de bewoners der oase Figuig was gelegd, hebben meer dan al het geharrewar tusschen den sultan van Marokko en den pretendent Boe Hamara de aandacht gevestigd op het groote islamitische rijk, het bolwerk van den mohammedaanschen godsdienst in Noord-Afrika.

Het zij ons vergund om eens na te gaan welke de oorzaken zijn, die het oude rijk van Marakesj in beroering brachten en eindelijk op de tusschenkomst van een of meer der europeesche mogendheden moet uitloopen.

Het Marokko van heden bestaat nog slechts uit het treurig overblijfsel van het oude rijk van den Moghreb-el-Aksa. Het is een conglomeratie van volksstammen, die, overal waar de macht van den sultan zich doet gevoelen, zijn gebrandschat totdat er niets meer van te halen viel en nu een krachteloos, ellendig bestaan voortsleepen, of vrij en zonder zich iets van de bevelen van eenigen souverein aan te trekken zich in hun land bewegen, zonder eenigen onderlingen band dan het gemeenschappelijk geloof en de overal gelijkluidende gebeden, ten behoeve van den emir, afstammeling van den profeet, die door keuze op den troon werd geplaatst.

Moelai Abdoel Aziz wordt ons gemeenlijk afgeschilderd als een jonge man, die zijn tijd verdeelt tusschen een talrijk bevolkten harem en een tennismatch en tusschen de bedrijven in zich met zijn schotschen vertrouweling, den kaid Mac-Lean en zijn hofphotograaf aan automobiel- en andere takken van sport wijdt. De waarheid is dat de, nog niet drie-en-twintigjarige sultan een volmaakt besef heeft van de hem toevertrouwde macht. Hij beschikt over een goede dosis gezond verstand en moge ook de onwetendheid, waarin een zuiver godsdienstige opvoeding hem heeft gelaten, nog groot zijn; in twee jaren tijds heeft hij reeds veel van zijn schade ingehaald.

Wat hem door Europa zelf duidelijk werd gemaakt is wel, dat hij, die alles zou te vreezen hebben van eene der groote mogendheden, het geheel niet behoefde te duchten wegens de onderlinge verdeeldheid en naijver tusschen de verschillenden landen van Europa.

Hij kon dus in gemoede voortgaan met het vreedzame gedeelte der bewoners van zijn rijk te brandschatten, hongersnooden en epidemieën, die periodiek het van nature rijke en gezonde land teisteren, gewoonweg te veronachtzamen, zonder dat Europa één vinger zou uitsteken, om aan dien treurigen toestand een einde te maken.....

Geheel ontmoedigd door de afpersingen der kaids, die hem zijn oogst ontnamen, bebouwt de inboorling het land niet meer, zich voor zijn onderhoud tevreden stellend met wat zijn magere kudde hem oplevert.

Is het daarom wel te verwonderen, dat verlichte Marokkanen er in stilte voor uit komen, dat zij nog slechts op hulp van de zijde der *nsranis* hopen, om hun volk op te beuren en te leiden, hoezeer zij ook in het openbaar niet nalaten om, wijl dat er nu eenmaal bij hoort, op de Christenhonden af te geven? En toch moet de wanhoop, die zich van de lieden heeft meester gemaakt, wel groot zijn om hen naar een interventie van europeesche zijde te doen verlangen.

Want in Marokko ligt de hoop opgesloten op betere tijden voor den islam. „Is het mogelijk", schreef een arabisch journalist in 1898 te Tanger, „om aan het Oosten zijn ouden roem te hergeven door de macht van den islam. Is het mogelijk om dan de invallen der Europeanen af te weren en dezen de bezittingen en landen te ontnemen, die zij den muzulmannen ontroofden? Ja, wanneer een stem, opgaande in West-Afrika, zich voortplant door de steppen van den Sahara en door zijn echo Konstantinopel opwekt uit den dommel."

En in heel Noord-Afrika zijn de oogen der geloovigen niet op Stamboel, Kairo of Tunis, maar op de heilige steden Marakesj en Fez gericht, vanwaar een enkele last de heele schare tegen den europeeschen indringer in beweging zou kunnen zetten. En nu juist hier dat gebrek aan vertrouwen in eigen macht, om zich op te richten uit zijn verval?

Marokko is in werkelijkheid niet meer het Marokko van voorheen. Het is begonnen met de, aan de consulaire korpsen gegeven uitbreiding, die zich eerst met het beheer van zaken te Tanger gingen bemoeien en zich langzamerhand ook inlieten met de binnenlandsche aangelegenheden van het land.

We hebben gezien hoe de sultan tegenover die bemoeienis een onverschillige houding kon blijven bewaren, met het oog op de verdeelheid tusschen de verschillende mogendheden, maar sedert eenige maanden is een nieuwe, bedenkelijke factor voor zijn land in het leven geroepen.

Wij hebben het oog op de buitenlandsche leeningen, door Abdoel Aziz in Engeland, Frankrijk en Spanje gesloten.

Voor dien bestond er geen openbare schuld voor het land. Nog slechts drie jaren geleden kon de sultan rekenen op een inkomen van 30 millioen franken, als opbrengst van zijne eigendommen, van de inkomende rechten en van de belastingen, waarvan de voornaamste, de *acher* het onroerend bezit met een tiende trof.

Met deze som kon hij de uitgaven voor onderhoud van zijn hofstaat en van zijn leger en voor zijne aankoopen in Europa bestrijden. Zijne inkomsten bedragen nu niet meer de helft van genoemd bedrag. Dit verschijnsel is niet alleen op rekening van den opstand te stellen, daar Boe Hamara zich hoofdzakelijk ophield in het gebied, waar de autoriteit van den sultan slechts nominaal was, maar is een gevolg van, door den sultan op het gebied der belastingen ingevoerde hervormingen.

De, aan zijne macht onderworpen stammen betaalden de *acher*, de hoofdbron zijner inkomsten, maar talloos waren de vrijstellingen van deze belasting, die b. v. niet van toepassing was op de lieden, die onder europeesche bescherming zijn gesteld, op de maraboets en op de *sjorfa* (afstammelingen van den profeet). Twee jaren geleden besloot de sultan alle bestaande belastingen af te schaffen en te vervangen door een enkele belasting, de *tertib* waarvan niemand werd vrijgesteld. Bovendien werd gebroken met het stelsel, volgens hetwelk de kaids maar zelven moesten zien, hoe ze aan den kost kwamen. Deze ambtenaren zouden voor hunne werkzaamheden door den *maghzen* worden bezoldigd. Door deze bepaling werd beoogd een einde te maken aan de razzia's, waaraan de bevolking zich van de zijde der kaids zag blootgesteld, die dikwerf voor hunne aanstelling groote sommen, tot zelfs ten bedrage van honderdduizenden guldens moesten betalen.

In het Zuiden van Marokko werd de *tertib* gereedelijk door de bevolking aanvaard, maar de kaids legden over deze nieuwigheid hun ontevredenheid aan den dag en de sultan achtte het noodig die ambtenaren in zijn onmiddellijke omgeving te houden, waardoor die belasting, daar er niemand was om haar door te voeren, niets opbracht. In het Noorden, in het rijke gebied van den Rarb zijn de europeesche beschermelingen, zoowel als de *sjorfa* en de maraboets in grooten getale aanwezig. De *sjorfa*, die zich in hun belangen bedreigd zagen, maakten gebruik van den bandeloozen geest onder de, in de nabijheid van den Rarb gevestigde oorlogzuchtige stammen en ruiden dezen op tegen den sultan, den vriend der ongeloovigen. De onlusten, die daarvan het gevolg waren, brachten den pretendent Boe Hamara op den voorgrond.

Terwijl nu in deze omstandigheden de gewone inkomsten uitbleven, vermeerderden de uitgaven en wel niet in de laatste plaats door dej verhgooing der soldij van de troepen, die sedert anderhalf jaar ongeveer vier maal meer ontvangen dan te voren en niet geneigd zijn diensten te presteeren, voordat het hun aankomende is betaald.

Met de meeste bereidwilligheid werd den sultan crediet verleend door de europeesche mogendheden, die het meest in zijn land zijn geinteresseerd en zich nu het recht verworven hebben, om op een gegeven oogenblik een woordje mee te praten.

Wanneer we nu eens nagaan welke de mogendheden zijn, wier belangen in Marokko het grootst zijn, dan zien we, dat daartoe, hetzij uit een handelsoogpunt, hetzij uit hoofde van politiek, Frankrijk, Engeland, Duitschland en Spanje moeten worden gerekend.

Uit de, door de vreemde consulaten openbaar gemaakte cijfers betreffende den in- en uitvoer van Marokko blijkt dat de totale waarde van den algemeenen handel omstreeks 36 millioen gulden bedraagt, in welk bedrag Engeland met 8, Frankrijk met 6, Duitschland met 3, enz. deelnemen. Hierbij is evenwel niet gerekend op den handel van Rabat-Salé, Tetoean, Ceuta en Melilla, zoodat men zich uit die cijfers geen zuiver beeld kan maken van de handelsbelangen der verschillende mogendheden.

Gemakkelijker gaat het om de politieke belangen der betrokken mogendheden aan elkander te toetsen. Die van Spanje hebben niet meer dan een historische waarde, terwijl uit de houding van dat land, in den tijd van ernstige beroering, die Marokko nu weer eens doormaakt, blijkt dat het, gesteld dat zulks mogelijk ware, niet voornemens is een belangrijke rol te spelen.

Voor Frankrijk en Engeland geldt het echter, zoo niet een levensquaestie dan toch een vraagstuk van 't hoogste gewicht.

Frankrijk kan het niet gedoogen, dat een andere mogendheid zich op de Noordkust van Afrika vast zet en het, in verband met de werken van Gibraltar, aan zijne Middellandsche-zee-vloot den toegang tot den oceaan afsluit, maar kan ook niet gedoogen, dat eenig ander land overwegenden of rechtstreekschen invloed zou uitoefenen op een rijk, tot hetwelk een groot gedeelte der bewoners van zijne afrikaansche koloniën en protectoraten opziet als het bolwerk van zijn geloof.

Voor Engeland is het echter natuurlijk zaak te voorkomen dat zijne, door het bezit van Gibraltar en Malta verkregen machtstelling in de Middellandsche Zee wordt aangetast door een vestiging, b.v. van Frankrijk op de, tegenover Gibraltar gelegen afrikaansche kust.

Deze omstandigheden verzekeren wel is waar aan Marokko de handhaving zijner integriteit, maar sluiten geenszins eene interventie uit, hetzij van een enkele mogendheid, hetzij van een coalitie van europeesche landen. Waarbij op den voorgrond wordt gesteld, die integriteit niet aan te randen.

Zulk een gelegenheid bood zich onlangs aan Frankrijk.

Omstreeks zes maanden geleden begon de, in Marokko bestaande toestand van anarchie zich in het Zuiden der provincie Oran te doen gevoelen, waar, naar men beweerde en even dikwijls ontkende, de oude vijand van het fransch gezag, Boe Amama zich met den pretendent Boe Hamara zou hebben verbonden om de, door dezen op touw gezette beweging op de kolonie Algiers te doen overslaan.

Boe Amama is een maraboet, die omstreeks 1840 te Figuig werd geboren, en zijn invloed uitstrekt over de Berberstammen, die den Grooten Atlas bewonen. In 1873 moet hij reeds lieden naar Senegal hebben gezonden, om daar den heiligen oorlog tegen de Franschen te prediken, terwijl de opstand in het Zuid-Oransche van 1881 zijn werk was. Na het dempen van den opstand deed hij herhaalde malen pogingen om door Frankrijk weer in genade te worden aangenomen. Hij was echter zoo veeleischend, dat de door hem aangeboden vriendenhand werd afgewezen.

Vanuit de geboorteplaats Figuig van dezen heilige werden nu in den laatsten tijd herhaaldelijk invallen op fransch grondgebied gedaan door marokkaansche benden, die zoowel de fransche konvooien als de bezettingen der posten verontrustten.

Nadat in de fransche Kamer van afgevaardigden hierop de aandacht van den Premier was gevestigd, werd de gouverneur-generaal van Algiers, Jonnart, gemachtigd om zich van den toestand in het Zuid-Oransche te vergewissen.

Daar gekomen begaf deze zich naar Figuig op marokkaansch grondgebied, daartoe uitgenoodigd door den amel, den vertegenwoordiger van den sultan van Marokko. In de nabijheid der plaats gekomen werd het raadzaam geacht om den tocht niet te vervolgen, doch weer om te keeren, waarbij het escorte van den gouverneur-generaal werd aangevallen en tien gewonden bekwam. Generaal O'Connor, die den heer Jonnart begeleidde, had de gelukkige ingeving om een anderen weg te kiezen voor den terugtocht dan dien waarlangs men gekomen was, die door de Zenaga-vallei en langs den Zenaga-pas voerde, waar het terrein zich uitstekend voor het leggen van hinderlagen leende.

Na aldus de zekerheid te hebben verkregen, dat de autoriteit van den sultan in de oasis van Figuig niets beteekende en van die zijde niet kon worden verwacht, dat een einde zou worden gemaakt aan den overlast, waaraan Zuid-Oran bloot staat, besloot de fransche regeering over te gaan tot tuchtiging van Figuig, welke nu onlangs heeft plaats gehad en zich voorloopig bepaalde tot eene beschieting der *ksoers* of dorpen der inboorlingen, waarna de troepen naar Beni Oenif op fransch grondgebied terugkeerden. Volgens de laatste berichten zouden afgezanten der zeven *ksoers* van Figuig hunne onderwerping hebben aangeboden, doch heeft generaal O'Conner geweigerd hen te ontvangen, zeggende, dat hij alleen met de hoofden wenschte te onderhandelen, die nu ook aan dien eisch zouden hebben gevolg gegeven.

Men kan niet zeggen, dat Frankrijk wat al te gauw er bij is geweest om zelf van de wapens gebruik te maken. Den sultan is bij herhaling op zijn verplichting gewezen om de rust aan de grenzen te bewaren. Abdoel Aziz heeft ook eene colonne gezonden, die Figuig zou bezetten, maar de bewoners hebben het, voor hen bestemde garnizoen gracieuselijk van de hand gewezen of beter gezegd niet binnen hunne muren toegelaten.

Waarschijnlijk zal, waneer de bewoners van Figuig nu of later het hoofd in den schoot leggen, de oasis een tijdlang door Frankrijk bezet blijven om herhaling van de gebeurtenissen van den laatsten tijd te voorkomen.

Boekaankondiging.

De heer *P. Pieters* bood aan onze Vereeniging ten geschenke aan zijn **Praktische Indische Tolk**, *gesprekken en woordenlijst in Hollandsch, Maleisch en Javaansch*, uitgegeven te Amsterdam bij *van Holkema en Warendorf.* Wij hadden met den arbeid van den heer *P. P.* reeds vroeger kennis gemaakt en hebben op zijn verzoek er toe meegewerkt om hem een uitgever te doen vinden.

En waarlijk, nu wij het fraaie en handige boekje, dat de uitgevers er van maakten, voor ons zien liggen en het hier en daar doorlezen, geeft het ons voldoening, dat wij den samensteller behulpzaam waren.

Taalgeleerden zullen er zeker wel fouten in ontdekken, zooals de heer *P.* ons bij de aanbieding schreef en ook vroeger vertelde, het is 't werk van den man van praktijk, die den baar te recht helpt.

Dat nu het boekje ook heschikt zal zijn voor Inlanders, die Hollandsch willen leeren, hadden wij er niet in gezien en zonder die geschiktheid tegen te spreken, want wij zijn daarvoor niet genoeg speciaal deskundig, zouden wij, met de kennis die wij hebben van personen en toestanden het daarvoor niet willen aanbevelen.

Bij het doorbladeren van den Tolk, hebben wij op blz. 18 een in 't Maleisch en Javaansch gelijkluidend woord ontdekt, dat wij ons niet meer herinnerden, het tusschenwerpsel „oesé", waarvoor de heer *P.* in het Hollandsch het woord „hoera" aangeeft. Waarom ook hier geen „hoezee", dat het echt oud-vaderlandsche woord is, de oud-Hollandsche juichkreet, die naar ouderen van dagen ons vertelden, in het begin der vorige eeuw door het „hurrah" van vreemden oorsprong is vervangen? Door het „oesé" van den maleier en den javaan, dat hij van onze voorvaderen hoorde en in zijne taal overnam, wordt dit bevestigd.

Wij hopen dan ook in een tweeden druk in plaats van *hoera* het woord *hoezee!* te vinden.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur, 1903 afl. 5.

C. A. de Munnick: Proeve eener regeling tot bezoldiging van het dessabestuur. — Si Miskin: Een onderdeel van het paupervraagstuk. — A. van Sluijs: Over verkiezing van districtshoofden in de Minahassa. — Dr. J. van Breda de Haan: Eenige opmerkingen over rijst-teelt op droge gronden en droge kweekbedden. — Kamerdebatten over de indische begrooting van 1903 (slot). — Eenige aanteekeningen op „de voeding van den inlender in tijden van nood" door W. F. Engelbert van Bevervoorde.

Bijdragen tot de Taal- Land- en Volkenk. van N. I. VII, I (1903), 3e afl.

P. H. van der Kemp: Benkoelen, krachtens het Londensche tractaat van 17 Maart 1824. — M. C. Schrader: Bijdragen tot de kennis van den Godsdienst der Dajaks van Landak en Tajan. — H. Kern: Bijdragen tot de spreekkunst van het Oudjavaansch. — H. Kern: Drawidische volksnamen op Sumatra. — Mededeelingen betreffende de Atjehsche onderhoorigheden. — C. F. Winter Sr. Javaansche overleveringen. — H. Kern: Cawëli. — F. C. Brust: Eene lijkverbranding te Singaradja (met platen). — G. P. Rouffaer: Laset.

De Indische Mercuur No. 23. 9 Juni 1903.

De koffiecultuur op Java en het streven naar eene vrije ontwikkeling dezer cultuur (Voordracht van den heer F. Fokkers). — Over de Mozaïek-ziekte der tabaksplant. — Koloniaal museum (vervolgt). — Hygiënische schetsen. — Speculatie en geldbelegging in goudmijnfondsen. — De actueele stand van het suiker-vraagstuk. Soekaboemische landbouwvereeniging. — Nogmaals iets over Rameh (*naar aanleiding van een artikel in 't Koloniaal Weekblad van 4 Juni j. l.*). — Uitvoer van Java. — Twente. — Britsch-Indische steenkool. — De solidariteit der geldmarkten. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	19 Juni	3 Juli	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	12 „	26 Juni	11.30 's av.
Genua, Nederland,	16 „	30 „	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens)

Marseille, Lloyd,	23 Juni	7 Juli	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	13 „	27 Juni	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	19 „	3 Juli	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	22 „	6 „	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.